

DRŽAVNO TOŽILSTVO V LJUBLJANI

Došlo 14. VII. 1931

Poprečnina v gotovini plačana

krat, prilog.

ŠTEVILKA 8

LETNIK XXXII

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

V LJUBLJANI, DNE 15. AVGUSTA 1931

VSEBINA: J. Basaj: Načela, ki jih kršimo, se maščujejo. — Dr. Vlado Valenčič: Gospodarska kriza in poslovna politika posojilnic. — Ali naj kmetijske vnovčevalne zadruge prodajajo v komisiji ali na lasten račun? — Pomembne besede o konzumnih zadrukah. — I. Benko: Mednarodni mlekarški kongres v Kopenhagenu. — Položaj kmetijskega gospodarstva koncem julija. — Gospodarski pregled. — Iz našega združništva. — Združništvo v inozemstvu. — Iz gospodarstva.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 8, I. 1931.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Fokovcih, r. z. z. n. z., se bo vršil v nedeljo dne 23. avgusta 1931 v uradnih prostorih. Začetek ob 9. uri popoldne. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev računskega zaključka za l. 1930. 3. poročilo o izvršeni reviziji. 4. nadomestna volitev načelstva. 5. volitev nadzorstva. 6. sprememba pravil. 7. slučajnosti.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Mežici, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 30. avgusta 1931 ob 11. uri v društveni sobi pri Kevpu. Dnevni red: 1. čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. potrjenje račun. zaključka za leto 1930. 4. volitev načelstva. 5. volitev nadzorstva. 6. slučajnosti.

Občni zbor Kmetijskega društva v Horjulu, r. z. z. o. z., se bo vršil v 30. avgusta 1931 ob 3. uri pop. v zadruzi. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev računskega zaključka za leto 1930. 3. čitanje revizijskega poročila. 4. volitev načelstva in nadzorstva. 5. slučajnosti.

Redni občni zbor Stavbne zadruge „Katoški dom“ v Mežici, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 30. avgusta 1931 ob 12. uri v društveni sobi pri Kevpu. Dnevni red: 1. čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. potrjenje račun. zaključka za l. 1930. 4. poročilo o izvršeni reviziji. 5. volitev načelstva. 6. volitev nadzorstva. 7. slučajnosti.

Redni občni zbor Strojne zadruge na Plaču, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 30. avgusta 1931 ob 8. uri v pisarni občinskega urada na Plaču. Dnevni red: 1. čitanje revizijskega poročila. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. potrjenje računskega zaključka za l. 1930. 4. slučajnosti.

Občni zbor Živinorejske zadruge v Radomljah, r. z. z. o. p., se bo vršil 23. avgusta 1931 ob 3. popoldne v šoli. Dnevni red: Likvidacija zadruge.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din na leto, za pol leta 12-50 Din.
Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

J. Basaj:

Načela, ki jih kršimo, se maščujejo.

Načela — temelj zadružništva.

Zadružništvo je idejno gibanje, ki ga vodijo načela. Ta načela nam morajo biti sveta. Le na teh načelih je mogoče zgraditi zdravo zadružništvo. Le po teh načelih bo zadružništvo moglo delovati z uspehom in prinašati družbi koristi, ki jih od njega upravičeno pričakujemo.

Solidarnost — temelj kreditnih zadrug.

Kreditno zadružništvo je postalo močno, se lepo razvilo in prineslo ogromnih uspehov le vsled tega, ker se je dosledno izvrševalo načelo solidarnosti. Eden za vse, vsi za enega, to je temelj, na katerem trdno stoji in deluje kreditna zadruga z neomejeno zavezo.

Konзумi in načela rochdalskih pionirjev.

Načela za delovanje konzumnih zadrug so postavili rochdalski pionirji. Že pred njimi je bilo veliko dobre volje in sposobnih delavcev, pa vendar konzumno zadružništvo ni šlo, ker se še niso ustalila načela, po katerih je treba delati. Rochdalski pionirji so izkoristili izkušnje stoletij in so imeli pred seboj razmere in potrebe pa tudi mišljenje malih ljudi. Kakor so na prvi pogled njihova načela enostavna, vendar pomenijo **odkritje**. Njihova načela so mejniki nove dobe v konzumnem zadružništvu.

Če pri nas mnoge blagovne zadruge (konzumna društva, kmetijska društva, kmetijske nabavne zadruge itd.) ne uspevajo tako, kot bi bilo pričakovati, če nekatere med njimi celo prihajajo v težave, je vzrok ta, ker grešijo proti načelom blagovnega zadružništva. V naslednjem hočemo navesti le par primerov.

Prodaja proti gotovini.

Eno načelo rochdalskih pionirjev za konzumne zadruge je, da se prodaja le proti gotovini. Na Angleškem se konzumne zadruge tega načela strogo držijo. Pri nas pa smo hoteli biti pametnejši in širokosrčnejši. Ali smo bili **v strahu**, da ne bomo dosti prodali, če ne bomo dajali na up. Ali smo bili preveč **obzirni** do članov, kmetov in delavcev, ki trpijo radi gospodarske krize in brezposelnosti ter nimajo denarja. Skratka, smatrali smo, da je položaj tak, da bi grešili proti človeškemu usmiljenju, ako ne bi prodajali na up. In res je šlo nekaj časa, a ne dolgo.

Pokazale so se posledice. **Zmanjkalo je obratnega kapitala**. Kje ga iskati, ko je tako težko dobiti denar, zlasti če ne moremo ponuditi dobrega jamstva. Trgovci-dobavitelji so nas začeli pritiskati, ker kljub vsemi opominom nismo mogli plačati. Med

temi, katerim smo dajali na up, pa smo tekom časa uvideli, da **mnogi ne bodo nikoli plačali**.

Prišli smo v zagato. Prišlo smo z ustanovo, s katero smo hoteli malim ljudem pomagati, v težko krizo. Zakaj? Ker smo kršili načelo, da mora konzumna zadruga prodajati le proti gotovini. Ako bi se bila zadruga držala tega načela, bi bili mogli nemoteno delati za koristi malega človeka. Tako pa smo si sami zvezali roke in zadrugišтво pri solidnih ljudeh spravili ob ugleđ.

Prodaja po dnevnih cenah.

Drugo načelo rochdalskih pionirjev veleva konzumnim zadrugam, da prodajajo le po dnevnih cenah. Pa pride izkušnja in zadruga se oddalji od tega načela.

Slučajno je naročila vagon koroze, ko je bila cena nizka, potem pa je cena poskočila. Odbor hoče pokazati uspehe in privezati člane na zadrugo. Zato sklene, da se koroza ne bo prodajala po dnevnih cenah, ampak nižje, namreč po nabavni ceni s pribitkom režije. In res, uspeh ne izostane. Člani so navdušeni za zadrugo. V par dneh je koroza razprodana.

Potem pa se zgodi obratno. Zadruga je kupila vagon moke, katere cena pa je takoj po nakupu znatno padla. Zadruga ne sme delati z izgubo in zato ne more moke prodajati po dnevnih cenah. Člani godrnjajo in hodijo po moko k trgovcu, kjer je cenejša. Odbor je v zadregi, pa se spomni, kako bi mu prav prišel dobiček, ki bi ga bilo prav lahko narediti pri vagonu koroze. Pa se pritožuje na nehvaležnost članov, ki so bili pripravljeni in so z obema rokama zagrabili za korozo, ki je bila cenejša kot pri trgovcu, katerim pa ne diši moka, ker je le malo dražja kot pri trgovcu.

Ta zadrega in ta škoda za zadrugo,

vse je le posledica tega, ker se je kršilo načelo, da mora zadruga prodajati svojim članom blago po dnevnih cenah.

Če mora zadruga nositi izgubo, ki jo povzroči padec cen, tedaj tudi zadrugi pripada dobiček, ki nastane iz dviga cen onega blaga, ki ga ima slučajno v zalogi. Pa tudi če zadruga napravi tak slučajni, kot pravimo konjunktorni dobiček iz tega, da so šle cene blaga, ki ga ima v večji množini na zalogi, kvišku, je upravičeno, da ta dobiček pripada zadrugi. Zadruga ima iz tega dobička **povečan obratni kapital**, da ji ni treba za najeti obratni kapital plačevati obresti. S tem je tudi bolj **konkurenčna**. Če ima zadruga dobiček, ki gre v rezervo, s tem ta dobiček članom ni odvzet, ker to, **kar je zadrugi, je pravzaprav vseh članov**. Če konjunktorni dobiček napravi trgovec, ga vtakne v svoj žep. Če tak konjunktorni dobiček napravi zadruga, ostane to skupna last zadruganov.

Delitev popusta.

Najvažnejše načelo rochdalskih pionirjev je bilo delitev popusta ob koncu leta oziroma celo ob zaključku vsakega polletja. Delitev popusta iz dobička zadruge pa se ravna po tem, koliko je član z zadrugo posloval, koliko ji je bil pri nakupu raznih potrebščin zvest. S tem načelom so rochdalski pionirji najbolj privezali člane na zadrugo.

Če gledamo pri nas, žalibog marsikje delitev popusta ni v navadi. Pa je to za naše zadruge velika škoda. V konzumnih zadrugah bi bilo neprimerno **več članov** in bi tudi člani neprimerno več, da ne rečemo **prav vse kupovali** pri svoji konzumni zadrugi, ako bi lahko upali, da se jim bo ob koncu leta za vse nakupe delil popust in da jim bo njihova zvestoba poplačana. Nič nam ne pomaga, če se pritožujemo na nezvestobo članov, češ pri nas so vpisani, kupujejo pa drugod. Ker smo kršili načelo de-

litve popusta, se to nad nami maščuje. Malo imamo članov. O zvestih članih pa skoro ne moremo govoriti; skoro vsi brez izjeme zaslužijo očitek nezvestobe. Pa smo tega sami krivi, ker jih ne znamo privezati na zadrugo.

Zato je potrebno, da vse naše konzumne zadruge brez izjeme **uvedejo delitev popusta ob koncu leta**. Če v začetku ni mogoče več, vsaj 2 %; pozneje, ko ima zadruga že več lastnih sredstev in ji ni treba za tuji obratni kapital plačevati obresti, bo poslovni

prebitek koncem leta večji. Zato bomo lahko tudi višje nagradili zvestobo članov, morebiti s 3 % ali celo s 5 %.

To je zapisano iz življenja. Ni en slučaj, temveč jih je veliko. Ni pretirano, temveč preje ublaženo in posplošeno. Vsi, ki mislijo, da se je tu na nje mislilo, naj pa vpoštevajo in izboljšujejo. Pisano je z dobro voljo, koristiti onim zadrugam, ki trpijo škodo in izgubljajo ugled in zaupanje, ker ne spoštujejo načel.

Dr. Vlado Valenčič:

Gospodarska kriza in poslovna politika posojilnic.

V sedanjih časih postaja naloga naših posojilnic vsak dan bolj važna in vsak dan bolj težavna. Potreba po kreditu v kmetijstvu narašča, zadolževanje kmeta zavzema vedno večji obseg. Kakor je za kmetijstvo zadolževanje neugoden pojav, tako je treba priznati, da je to zadolževanje nujnost sedanjega gospodarskega položaja in tej nujnosti se zaenkrat ne moremo izogniti. Kreditne ustanove za kmeta so pri nas posojilnice, njihov namen je, da preskrbujejo kmeta s cenanim kreditom. Sedanji gospodarski položaj postavlja načelstva naših posojilnic mnogokrat pred nove in težavne naloge. Treba je, da se posojilnice teh nalog tudi zavedajo in njim odgovarjajoče uredijo svoje poslovanje. Časi so se zadnji dve leti v gospodarskem oziru zelo spremenili in marsikaj, kar je bilo n. pr. pred l. 1930 še pravilno ali vsaj ni nič škodovalo, je danes velika in usodna napaka.

V povojnih letih pa do lanskega leta kreditno združništvo ni poznalo pomanjkanje denarja. Bile so sicer posamezne, zlasti nove zadruge, ki so morale delati s krediti svoje denarne centrale, ali bile so le izjeme in v večini slučajev si je zadruga zbrala kmalu v svojim okolišu za obrato-

vanje potreben kapital v obliki hranilnih vlog. Svojo nalogo, dajanje posojil članom, so zadruge izvrševale brez vsake težave, kajti potrebna sredstva jim niso manjkala, kljub temu da so mnogokrat dovoljevala in izplačevala posojila zelo širokogrudno. Pri vsem tem so imele posojilnice na razpolago zadostna likvidna sredstva, tako da kakšnih težav v svojem poslovanju niso poznale. Posojila so sicer naraščala, toda dotok novih vlog je zadoščal, da so zadruge krile vse potrebe po kreditih, ne da bi morale vsaj znatno poslabšati svojo likvidnost.

Sedaj pa je položaj zelo drugačen. Povpraševanje po posojilih postaja vedno večje. Dotok novih vlog se ustavlja, je manjši, ali pa celo dvigi prekašajo vloge. Posledica je pomanjkanje denarja v zadrugah, nekatere so svoja likvidna sredstva že znatno ali pa celo popolnoma izčrpale. Vedno več prošenj za posojila morajo zadruge odklanjati, čeprav bi bila varnost posojila izven dvoma. Vprašanje likvidnosti, ki dosedaj za marsikatero zadrugo sploh ni obstojalo, postaja važno in povzroča skrb. Poslovanje pri posojilnicah radi tega ni več tako enostavno kot je bilo poprej.

Treba je, da se načelstva naših poso-

jilnic novega položaja zavedajo ter da uravnajo poslovanje primerno novim razmeram in potrebam. Ne smejo pa izgubiti izpred oči namena kreditnih zadrug, to je pomagati svojim članom s cenanim kreditom. Na dve stvari morajo posojilnice obrniti sedaj prav posebno svojo pozornost: na likvidnost in na dovoljevanje posojil. Oboje je seveda medsebojno v zvezi in ni mogoče voditi kreditne politike brez ozira na likvidnost, kakor ni mogoče skrbeti za likvidnost, ne da bi po njej usmerili dovoljevanje posojil.

Skrb za likvidnost.

Ni moj namen danes razpravljati o celotnem vprašanju likvidnosti, ker sem to storil že ob drugi priliki (Narodni Gospodar iz l. 1928 stran 147). Hočem le poudariti tiste strani tega vprašanja, ki se mi zde pri današnjem stanju najbolj važne.

Omenil sem, da postaja dotok novih hranilnih vlog vedno slabejši ter da pri nekaterih zadrugah dvigi celo prekašajo nove vloge. Ne bom razpravljal o vseh mogočih mogočih vzrokih tega pojava, saj je vsakomur jasno, da je to po veliki večini le posledica gospodarskega stanja, v katerem se nahajamo. Dohodki kmetov, delavcev, obrtnikov in trgovcev ne dosegajo več prejšnje višine in marsikdo je prisiljen, da uporablja za življenje svoje prihranke. Deloma gredo prihranki tudi za nakup zemljišč ali pa za gradbo hiš, ker vlagatelji smatrajo, da jim je denar v sedanjih razmerah varnejše in boljše naložen v nepremičninah, čijih cene so razmeroma nizke. To bi bilo dvojje glavnih vzrokov za dviganje vlog. Ni mogoče danes vedeti, koliko časa bo to stanje trajalo, vendar pa moramo računati s tem, da krize vsaj za kmetijstvo, še ne bo tako hitro konec ter da bo vsled tega zbiranje novega kapitala pri posojilnicah prenehalo oziroma, da se bo vršilo le počasi. Za daljšo dobo

morajo torej posojilnice računati z znatnimi izplačili hranilnih vlog.

Dolžnost posojilnic je, da so na taka izplačila pripravljene, to je da si držijo na razpolago potrebna likvidna sredstva. Svojih obratnih sredstev ne smejo vseh naložiti v posojilih ali pa jih vtakniti sedaj celo v nepremičnine. Koliko naj ima posamezna posojilnica likvidnih sredstev, ni mogoče določiti na splošno. Tista posojilnica, ki ima močna lastna sredstva, rezerve, bo shajala z razmeroma manj likvidnimi sredstvi, ker ji lastnih sredstev ne more nihče odtegniti, dočim morajo pa posojilnice, ki imajo samo ali pa v veliki meri le tuja sredstva, imeti pripravljena večja likvidna sredstva. Pri kreditnih zadrugah je obveljalo načelo, da morajo imeti posojilnice 20 do 30 % obratnih sredstev likvidno naloženih. Pri sedanjem stanju je neobhodno potrebno, da posojilnice ne gredo pod najnižjo mejo likvidnosti, to je pod 20 %. Že za normalne razmere ni to velika likvidnost. V sedanjih razmerah pa mora biti 20 % skrajni minimum, ki je pri previdnem poslovanju še dovoljen. Ko sem računal likvidnost posojilnic v l. 1927, sem ugotovil, da jih je bilo ena tretjina, ki so imele manj kot 20 % obratnih sredstev likvidno naloženih. Za vse Zvezine članice je znašala povprečna stopnja likvidnosti l. 1927 35 %, za l. 1929 pa znaša 32 % in je torej padla za 3 %. Pri posameznih zadrugah pa je poslabšanje likvidnosti veliko bolj občutno, kakor pa je razvidno iz navedenih števil.

Skrbi za likvidnost ne smemo smatrati kot samo teoretično zahtevo, od katere se v praktičnem življenju lahko popusti. Od likvidnosti denarnega zavoda je odvisno zupanje, ki mu ga vlagatelji izkazujejo. Dokler so vlagatelji prepričani, da jim denarni zavod lahko v vsakem času izplača njihove terjatve, toliko časa mu zaupajo svoj denar.

Če enkrat izgubijo to zaupanje, potem ne samo da ne bodo prinašali novih vlog, ampak bodo zahtevali svoje vloge in spravili zavod v največje težave. Takih slučajev so ravno zadnji meseci prinesli veliko. Ne sicer pri nas, ampak v Nemčiji, Nem. Avstriji in na Madjarskem, tako da so v Nemčiji in na Madjarskem morali uvesti celo moratorij, to je z zakonom se je ustavilo izplačevanje hranilnih vlog oziroma se je omejilo. Res, da so bili vzroki v navedenih državah tudi politični, a ni dvoma, da je ravno sedanja gospodarska kriza cel položaj pospešila in poostrila. Pa tudi pri nas ne vemo, kakšnim časom gremo nasproti. Prevelik optimizem ni na mestu, ampak moramo biti pripravljeni na vse možnosti, tudi na najslabše. Storititi moramo vse, kar je v naših močeh, da močne pretresljaje v gospodarskem življenju sami kar najbolj ublažimo. Denarni zavodi, med temi tudi posojilnice, vrše v gospodarstvu zelo važno funkcijo. Mirni razvoj zavisi v veliki meri od tega, kako to funkcijo vršijo in gospodarstvo upravičeno zahteva, da se denarni zavodi v svoji gospodarski službi držijo od prakse potrjenih in uveljavljenih poslovnih načel. Skrb za likvidnost moramo tu imenovati na prvem mestu.

Posojilnice čijih likvidna sredstva so prišla pod najnižjo mejo likvidnosti, pa naj vse svoje poslovanje tako uredi, da to mejo zopet dosežejo. Dokler pa je ne dosežejo, morajo skrbeti za likvidnostne rezerve na ta način, da si pri svoji centrali preskrbe zadosten kredit, ki bi ga v slučaju potrebe mogle izrabiti. Kredit pri Zvezi pa morajo smatrati samo kot začasno rešitev, njih cilj mora biti, da pridejo čimprej v svojem okolišu do lastnih sredstev.

Kreditna politika.

Drugo vprašanje, ki mu morajo posojilnice sedaj posvečati večjo pozornost, je kreditna politika. Naše posojilnice, mislim

na podeželske, so namenjene malemu človeku: kmetu, obrtniku, delavcu. Dosedaj so posojilnice marsikdaj na to pozabljale, predvsem ker niso bile v zadregi radi denarja, pa so dajale posojila vsakomu, ki jim je nudil zadostno varnost. Sedaj je postala stvar drugačna, prosilce za posojila je treba odklanjati, ker ni razpoložljivih sredstev. Zato je potrebno prav posebno premisliti, komu naj se posojilo da. Načelstva posojilnic imajo težavno nalogo, da med mnogimi prosilci dajo posojila tistim, ki so jih res potrebni in ki dajejo sigurnost, da bodo denar koristno uporabili. Velikih industrijskih in trgovskih kreditov naj posojilnice ne dajejo, ker to ni njihov namen. Pa tudi so taki krediti nevarni še v normalnih časih. Dvakrat bolj pa so nevarni sedaj v času konkurzov in prisilnih poravnjav. Kreditne zadrage so predvsem kreditne ustanove za kmeta. Kmet jih zelo potrebuje že sedaj. Vse pa kaže, da jih bo v dogledni bodočnosti še bolj potreboval. Za tisti čas morajo biti posojilnice dobro pripravljene, da ne bo odpovedala njihova pomoč, ko bo potreba največja. Zato ne smejo sedaj svojih sredstev tako izrabiti, da jih ne bi mogle staviti v času potrebe kmetijstvu na razpolago. Preizkušnja, ki čaka kreditno združništvo, bo težka. Gledati moramo le, da jo posojilnice prestanejo, ter da na ta način ponovno dokažejo svojo upravičenost in svoj pomen v našem gospodarskem življenju.

Pri sedanjem gospodarskem stanju obstoja nevarnost, da tudi posojila, ki so sigurna, nekako zamrznejo in jih dolžnik ne bi mogel v predvidenem roku povrniti, da bi bo njegovo premoženje za kritje več kot dovoljno. Da se bodo posojilnica obvarovale teh nevarnosti, naj dovoljujejo posojila res le v produktivne svrhe in le v manjših zneskih. Višine posojil na splošno seveda ni mogoče določiti, jasno pa je, da more po-

sojilnica z več sredstvi dajati povprečno višja posojila, kot pa male posojilnice. Stvar načelstva je, da določi pravilno mejo. Manjša posojila je v slučaju potrebe tudi lažje izterjati, kar je tudi važno, če je posojilnica k temu prisiljena, da pride do likvidnih sredstev.

V kolikor pa so posojilnice vsled nepravilne kreditne politike svoja sredstva v veliki meri vtaknile v industrijo ali pa v trgovino in s tem zašle v nelikvidnost ali slabo likvidnost, naj pa skrbijo za čim hitrejšo likvidacijo teh kreditov. Sedaj je položaj še tak, da bi dolžniki mogli dobiti kredite pri drugih denarnih zavodih, ter tako poravnati svoje dolgove pri posojilnicah. Vprašanje

pa je, koliko časa bo ta možnost obstojala, kajti na našem denarnem trgu je pomanjkanje kapitala že občutno.

Če pogledamo v naši državi po drugih pokrajinah, vidimo kakšne težave prizadeva vprašanje kmetijskega kredita. Tudi v drugih državah je to vprašanje velike važnosti. Pri nas dosedaj tako vprašanje sploh ni obstajalo ravno radi tega, ker imamo našo združno kreditno organizacijo. Gledati moramo, da se tudi v bodočnosti to vprašanje ne pojavi. Na posojilnicah samih je, da s pravilnim poslovanjem tudi v težjih časih kot so sedaj ostanejo našemu kmetijstvu trdna gospodarska opora, in upajmo, da se bodo tega tudi vedno zavedale.

Ali naj kmetijske vnovčevalne zadruga prodajajo v komisiji ali na lasten račun? (Iz „Genossenschaftliche Mitteilungen“).

Pri razmotrivanju vprašanja kdaj in v kakšnem obsegu ima načelo komisijskega vnovčevanja prednost pred prodajo na lasten račun pri združnem vnovčevanju, moramo vpoštevati sledeče tri vidike:

1. razmerje posameznega kmetovalca do njegove vnovčevalne organizacije,
2. razdelitev trgovskega rizika in
3. medsebojno razmerje posameznih vnovčevalnih organizacij.

1. Razmerje posameznega kmetovalca do njegove vnovčevalne organizacije.

Že v bistvu združne prodaje na lasten račun je, obstoja med kmetovalcem in njegovo vnovčevalno organizacijo gospodarsko nasprotje. Kdor kupuje za lasten račun, mora gledati, če noče pustiti vnemar vsa trgovska načela, da kupuje poceni. Ako pa dela zadruga na ta način, dela proti interesu kmetovalca, ki prodaja in ki naravno hoče prodati

čim dražje. Zavest gospodarskega nasprotja vzbuja medsebojno nezaupanje. To medsebojno nezaupanje prepreči vedno, da bi razmerje med kmetovalcem in njegovo vnovčevalno organizacijo postalo več kot samo poslovni stik. Dokler vrši kakšna zadruga posle le za svoj račun, ne moremo šteti včlanjenim kmetovalcem v zlo, če se branijo prevzeti obveznost, vnovčevati vse pridelke le potom zadruga, kajti v tem slučaju bi bili brez nadaljnega v roki združne uprave.

V nasprotju s tem pa nudi načelo komisijskega vnovčevanja kmetovalčevega blaga potom zadrug razne prednosti. Kajti v tem slučaju si kmet in vnovčevalna organizacija ne stoje nasproti kot gospodarska protivnika, ampak je kmet mandant (pooblastitelj) svoje vnovčevalne organizacije. Ta mora izročeno ji blago čimbolje vnovčiti. Zadruga ni nasprotnik, ampak sluga vseh kmetovalcev, za katere vrši vnovčevanje. Oba udeleženca

imata interes na tem, da se doseže čim višja cena: kmet, ker nastopa kot prodajalec, zadruga pa, ki dobi običajno odškodnino v odstotkih prodajne cene, ker ima z višjo ceno tudi sorazmerno višjo korist. Izkušnja kaže, da povzročata skupnost interesov ožje in zaupno razmerje med kmetom in vnovčevalno organizacijo. To zaupno razmerje pripelje potem do tega, da se kmetovalci obvežejo vnovčevati svoje pridelke le potom zadruge. Skoraj vse ameriške vnovčevalne organizacije, pa naj se bavijo z vnovčevanjem žita ali pa živine, vrtnarskih pridelkov ali pa živine, vrtnarskih pridelkov ali pa mlečnih izdelkov, zahtevajo in prejmejo od svojih članov obvezo, da delajo le z njimi.

Razdelitev trgovskega rizika.

Riziko, ki je nujno zvezan z vnovčevanjem kmetijskih pridelkov je tekom prodaje za lasten račun pri vnovčevalni organizaciji zelo neenakomerno razdeljen. S sklepom kupne pogodbe si kmetovalec zasigura dnevno ceno, ki je veljavna ob času sklepa. Istočasno pa prevali riziko znižanja cene na vnovčevalno organizacijo. Vnovčevalna organizacija mora gledati, da blago takoj proda naprej in se tako čimprej znebi rizika. S tem, da se zadruga trudi za odvalitev rizika, je prevljen riziko končno na kmetovalca samega. Kmetovalec je sicer obvarovan pred znižanjem cene, je pa tudi izključen pri vsakem zvišanju. Tako postane vnovčevanje zanj v najboljšem slučaju loterija, pri kateri pride šele pozneje na dan, če je storil prav ali pa napak. V splošnem so razmere še neugodnejše. Kajti, ker je znaten del kmetijske produkcije na prodaj v času najnižjih cen, pomeni izločenje poznejšega zvišanja izgubo. Največja dolžnost kmetijske vnovčevalne organizacije pa je, obvarovati po možnosti kmeta pred rizikom trenutnih cen. To je tudi važno polje, na katerem more pokazati vnovčevalna organi-

zacija, da ima prednost pred privatno gospodarskimi kupci.

Če je načelo prodaje na lasten račun nesposobno, da bi odvzelo kmetu riziko nestalnih cen, ne more komisijska prodaja sama zase rizika cen bistveno zmanjšati. Riziko spreminjanja cen bremeni potem na kmetovalcu deloma še huje kot pa pri prodaji na lasten račun, ker v času, ko da zadrugi naročilo za prodajo, cene ne pozna, medtem, ko more pri redni prodaji računati z znano ceno. Šele v zvezi s „poolanjem“* vseh izkupil nudi načelo komisijske prodaje večje možnosti razdelitve rizika. Pri izpeljavi komisijskega vnovčevanja za kmetovalce, ki so priključeni k vnovčevalni organizaciji in pri izplačilu povprečne cene iz skupnega izkupička tekom poslovne dobe, vpoštevajoč seveda razliko na prevoznih stroških ter razliko na kvaliteti, riziko posameznemu kmetovalcu sicer ni odvzet, toda je znatno zmanjšan, ker se za dobe „poola“ izplačujejo enake cene neodvisno od višine cen v trenutku dobave.

Pri uporabi načela komisijskega vnovčevanja s „poolanjem“ izkupičkov, je posamezni kmetovalec zasiguran, da prejme ceno, ki ni pod povprečno. Zavarovalna premija pa, ki jo plača, je odpoved na možnost, da bi dosegel cene, ki so nad povprečno. Samo ob sebi je razumljivo, da mora biti doba „poola“ različna pri različnih vrstah blaga. Gibati se more med nekaj meseci pa tudi

* Izraz „poolanje“ (nemško „Poolung“) je pri nas še malo znan. Pomeni pa določitev nakupnih cen po načinu, ki je običajen pri ameriških „poolih“, organizacijah prodajalcev. „Poolanje“ obstoji v tem, da se posamezniku, za katerega organizacija prodaja, ne izplača blago po tisti ceni, po kateri je bilo njegovo blago prodano, ampak se izračuna povprečna cena iz vseh cen, ki jih je organizacija dosegla. Rezultat je potem, da vsi, ki so potom organizacije vnovčili, dobijo za enako vrsto blaga enotne povprečne srednje cene, ki so seveda višje od najnižjih doseženih cen in nižje od najvišjih.

enim letom pri žitu, ter nekaj tedni ali dnevi pri sadju, zelenjavi in jajcih. Za način „poolanja“, ki se je že skoraj splošno uveljavil, pa je potreben važen predpogoj in sicer obstoj blagovnih vrst. Samo pri enakovrstnem in pri enakovrednem blagu je mogoče računati povprečne prodajne cene. Zato tvori vpeljava enotnih blagovnih vrst važen predpogoj za vpeljavo zdravega načina plačevanja pri komisijski prodaji.

Medsebojno razmerje posameznih vnovčevalnih organizacij.

Tudi če se veliko število posameznih kmetovalcev v krajevno omejenem gospodarskem področju združi, se stališče kmetijstva pri prodaji produktov ne ojača v tistem obsegu, ki je mogoč pri večini industrijskih kartelov. Dokler si posamezne velike krajevne vnovčevalne organizacije na trgu medsebojno konkurirajo, ne bo mogoče odločilno izboljšati stališča posameznega kmetovalca pri prodaji njegovih produktov. Z ozirom na odnošaje med posameznimi vnovčevalnimi organizacijami velja isto, kar je bilo rečeno

z ozirom na odnošaje med posameznim kmetovalcem in njegovo vnovčevalno organizacijo. Ustanovitvi vrhovne poslovne organizacije, ki kupuje in prodaja na lasten račun in nasproti kateri bi se morale posamezne centralne organizacije obvezati, da ji bodo dobavljale vse viške, stoji tudi tu nasproti nepremagljivo nezaupanje, da bo ta vrhovna organizacija zapostavljala ozir na krajevne organizacije, ki ji dobavljajo, interesu kupiti blago čim cenejše. Tudi tu bo nezaupanje moralo izginiti, če bo z vpeljavo načela komisijske prodaje interes vrhovne organizacije nujno usmerjen na to, zagotoviti centralnim organizacijam, ki ji dobavljajo svoje viške, najvišje cene. Tu bo mogla združitev načela komisijske prodaje z „poolanjem“ izkupičkov doseči, da bo vse blago, ki ga kmetijstvo postavi za prodajo, ki pa se krajevno ne da vnovčiti, združeno za ponudbo v eni sami roki, medtem ko ne bo ostal pri konsekvenci izpeljavi komisijskega načela vsak kmetovalec nič manj zainteresiran na ceni, ki jo vrhovna organizacija doseže.

Pomembne besede o konzumnih zadrugah.

Charle Gide je znan učenjak na polju gospodarske vede, pa tudi kot zadrugni pisatelj se je veliko udeleževal. On je največji propagator konzumnega zadrugništva na Francoskem. Znana je njegova opredelitev zadrug: „Zadruga je združba, ki uničuje dobiček“. Pri tem je mišljen dobiček posrednika, ki se s skupnim nakupovanjem v konzumni zadrugi izloči in postane nepotreben.

V zadnjem času je stopil v javnost s člankom, v katerem pove svoje mišljenje o gospodarskih težkočah evropskih pa tudi izven evropskih držav. On trdi, da je napačno, ako se vse sedanje težave na gospo-

darskem in finančnem polju razlagajo vedno le kot posledica svetovne vojne. Do težkoč bilo prišlo tudi brez svetovne vojne. Prezadolžene so po njegovem države zmagovalke in premagane države tako, da dvomi, da bi mogle dolg kedaj odplačati. Trdi, da nemčija ni nič bolj zadolžena kot Francija. Razlika je le v tem, da je dolg Nemčije v glavnem zunanji dolg, dolg Francije pa skoro izključno notranji dolg. Angleška, četudi je zmagovalka, mora odstopati vodilno mesto v gospodarstvu Združenim državam, kar bi se zgodilo tudi brez vojne.

Potem pa ostro nastopa **proti duhu**

izvoza, ki vlada danes v vseh državah, ki je vzrok vseh razporov in povzoča ogromno gospodarsko škodo in ki je protizadružen. Nasproti duhu izvoza bi bilo po njegovem mnenju važneje, da **vse države skušajo kupovati tam, kjer je najceneje**. Izvoz pa je treba smatrati samo za sredstvo, s katerim robo kupujemo. In potem nadaljuje:

„To je tudi glavno načelo zadružnega gibanja, katerega ognjevit zagovornik sem bil in sem od njegovega začetka. Zadružno gibanje je razmeroma dobro poznano v Evropi. Zadruge dobro delajo v Franciji in Nemčiji. Eden glavnih britanskih strokovnjakov v zadružništvu je član angleške vlade. In izgleda, da gibanje v Veliki Britaniji lepo napreduje. Pa tudi v Rusiji, kjer zadruge tvorijo najboljši del današnjega gospodarskega stanja ne glede na to, da tega gibanja niso ustvarili sovjeti. Ono je nastalo še pod carističnim režimom in naletelo na mnoge težave in nasprotstva. Sovjeti so usvojili načelo tega gibanja in ga dobro uporabili. Zadruge delajo tudi v Italiji, četudi jih je vladajoča stranka osvojila in jih preobrazila v fašistične organizacije. Kljub temu predstavljajo dobiček za gospodarsko življenje naroda.

Že dejstvo, da se dva tako diametralno nasprotna politična sistema kot sovjeti in fašizem poslužujeta zadružništva, je zadosten dokaz, kako malo zvez ima zadružništvo s politiko. Oni, ki ga smatrajo za socializem ali neko kontrolo države, se motijo. To ni

nič več pa nič manj kot poskus združenja, ki so ga ustanovili konzumenti, da bi potrebno blago kupovali po najugodnejših pogojih, ki ki so mogoči.

Trdilo se je, da bo napredek tega gibanja odstranil trgovce in že s tem izzval precej resne gospodarske težkoče. Jaz v to ne verujem. Ako tok gospodarskega življenja zahteva izumiranje enega stanu društva, tedaj pritožbe in protesti tega stanu ne bodo v stanu zadržati gibanja. Če bi našli način, da odstranimo vojno, ali bi nas pri tem kaj oviral obzír na to, da bodo profesionalni vojaki ostali brez zaslužka? Zadružno gibanje ima vso pravico, da izpodriva trgovce in on to tudi vrši. Misel, da je zadružno gibanje znak pretirane državne kontrole, dejansko niti najmanj ni utemeljen. Zadruge ne iščejo državne pomoči; to so navadna združenja konzumentov, ki nimajo prav nič skupnega s suvereniteto države ali s socializmom.

Ne smem, da bi trdil, da bo zadružno gibanje kar čez noč izpremenilo lice sveta ali lice Evrope. Prepričan pa sem, da ako sploh obstoji kaka možnost, da se prebrodijo sedanje gospodarske težkoče, v organizaciji Anglije in celega sveta, tedaj bo ta možnost izšla le iz **miroljubnega duha uvoza**, ki smo ga dolžni zadružnemu gibanju in ki je določen, da med narodi ustvari prijaznejše in iskrenejše čuvstvo, nego ga je ustvarjal duh izvoza.“

I. Benko:

Mednarodni mlekarški kongres v Kopenhagenu.

V dnevih od 13. do 17. jul. t. l. se je vršil v Kopenhagenu — glavnem mestu Danske — deveti mednarodni mlekarški kongres. Tak kongres se vrši vsako tretje leto in sicer vsakokrat v drugem mestu, ki je večje gospodarsko ali znanstveno sre-

dišče. (Zadnji se je vršil leta 1928 v Londonu, predzadnji pa leta 1925 v Bruslju.)

Minuli mlekarški kongres je kolikor toliko pomemben tudi za nas, ker je menda prvi, na katerem je bila zastopana tudi naša država, posebej pa tudi banska uprava drav-

ske banovine in slovensko združništvo. Koliki pomen se pripisuje takim kongresom, se najbolje razvidi iz seznama zastopanih držav. Zastopane so bile sledeče države: Anglija 135 udeležencev, Argentinijska 8, Avstrija 15, Belgija 20, Brazilija 2, Kina 1, St. Domingo 1, Egipt 2, Škotska 3, Španija 1, Estonija 11, Zedinjene države 55, Finska 19, Francija 60, Grška 2, Holandska 78, Ogrska 16, Indija 11, Irska 23, Islandija 5, Italija 37, Japonska 6, Kenya-Vzhodna Afrika 2, Letonska 18, Litva 1, Luksemburška 4, Malaja 2, Mehika 3, Norveška 64, Poljska 15, Portugalska 1, Rumunija 2, Švedska 71, Švica 48, Čehoslovaška 15, Uruguaj 1, Nova Zelandija 1. Po tem seznamu je bilo 1681 udeležencev, med katerimi pa naša država ni navedena. Naši zastopniki so se namreč prijavili šele ob neposredni otvoritvi kongresa, skupno z mnogimi drugimi, tako, da je skupno število udeležencev narastlo na 2200.

Mlekarski kongresi so seveda predvsem znanstvene prireditve. Tu podajajo svoja najnovejša odkritja in dognanja znanstveniki vseh narodov. Kakor po udeležbi, je bil letošnji kongres nenavadno bogat tudi na znanstvenih referatih, ki jih je bilo skupno 142.

Po slovesni otvoritvi, ki jo je dne 13. julija v prisotnosti 3000 gostov izvršil sam danski kralj, se je delo kongresa razdelilo na 5 sekcij, kot sledi:

1. Živinoreja in mlečna produkcija (36 referatov).

2. Kemija, bakteriologija in higijena (42 referatov).

3. Mlekarska tehnika, trgovina in industrija (28 referatov).

4. Organizacija, zakonodaja in kontrola (31 referatov).

5. Mlekarstvo v tropskih pokrajinah (5 referatov).

Največ referatov so prispevali Danci,

in sicer 42, ki pa seveda niso vsi strogo znanstveni. Slede jim Nemci z 33 skoz in skoz znanstvenimi referati. Na tem mestu se spuščati v vsebino posameznih referatov, je pač nemogoče, navedli bi le nekaj zanimivih podatkov iz otvoritvenega predavanja bivšega danskega min. predsednika Madsen-Mygdala. Ta je n. pr. med drugim povedal, da pride na Danskem na 100 prebivalcev 46 krav, na Holandskem 14, v Nemčiji 16 itd. Nadalje pride na Danskem na 100 prebivalcev 148 prašičev, v Nemčiji 34, na Holandskem 25, v Angliji 6. Te številke dovolj jasno izpričujejo velikansko intenziteto danskega kmetijstva, ki bazira seveda v veliki meri na uvozu močnih krmil, prašičereja pa poleg tega še na izkoriščanju posnetega mleka, ki ga vračajo mlekarne.

Vredno je tudi omeniti, da je ta mlekarski kongres soglasno priznal velikansko važnost povečanja porabe mleka in mlečnih izdelkov, ter izrazil željo, da postane mlečna propaganda nekako mednarodno gibanje. Upajmo, da najde ta sklep ugoden odmev, kar bi pomenilo direktno korist kongresa tudi za naše slovensko mlekarstvo.

Omeniti bi bilo še, da se je obenem s kongresom vršila tudi danska državna mlekarska razstava, ker so Danci hoteli številnim gostom pokazati kvantiteto in kvaliteto svoje mlekarniške produkcije, v prvi vrsti masla. Priznati moramo, da se jim je to v odlični meri posrečilo. Razstavljenih je bilo 1402 vzorcev masla, (vsak vzorec je bil sod od 50 kg) in 673 vzorcev sira, vse sama najboljša kvaliteta.

Prihodnji mednarodni mlekarski kongres se vrši leta 1934 v Berlinu. Upajmo, da bo do tedaj tako splošna kmetijska kot mlekarska kriza že premagana, ter bo moglo mlekarstvo pokazati še večji napredek, kot ga je pokazalo na zadnjem mlekarskem kongresu.

Položaj kmetijskega gospodarstva koncem julija.

Položaj moremo označiti kot izredno neugoden in kriza se še zastruje.

Povprašanje po kreditih je precej veliko, a se posojilnice bojijo dovoljevati številne kredite, ker često nastane dvom če bo mogel posojilojemalec posojilo redno obrestovati in odplačevati. Prihranki, zbrani v boljših letih v posojilnicah, se v nekaterih krajih krčijo. O naraščanju prihrankov ne more biti govora. V najugodnejšem slučaju je prirastka na vloge le toliko, kolikor znašajo narasle obresti.

Letina bi se mogla označiti kot srednje dobra. Pomladansko vreme je bilo izredno ugodno in so se posevi lepo razvili. V poletnih mesecih pa je v nekaterih krajih pritisnila močna suša. Tudi toča je udarila v nekaterih okoliših. Od suše je najbolj prizadeta Dolenjska, na Štajerskem pa zlasti tujsko polje in Prekmurje.

Pridelek žita je dober in je s tem del prehrane kmečki družini zasiguran. Za prodajo itak pridelala žita le malo posestnikov.

Hmelj se lepo razvija in bo zdrav pridelek brez rje. Cene pa so slabe.

Vino bo dalo izredno bogat pridelek in najbrže tudi kvalitativno zelo dober, če bo vreme vztrajalo. Na žalost pa je še ogromno starih zalog pri vinogradnikih in to letnikov 1928, 1929 in 1930, kar silno pótiska cene navzdol.

Krompir, fižol, zelje, katerih prodaja za našega kmeta pride precej v poštev, so se lepo razvili, a sedaj jih že pritiska suša. Tako bo pridelek fižola in zelja manjši in slabši, kot je kazalo še v juniju.

Krme prve košnje (seno, detelja, trave) je bilo veliko. Druga košnja bo vsled suše minimalna. To bo vplivalo pri živinoreji v smeri, da ni pričakovati nadprodukcije mleka in mlečnih izdelkov. Sicer pa vsled neverjetno nizkih cen za živino kmetje tudi nimajo veselja rediti večje število glav.

Cene živini so tako padle, da o rentabilnosti živinoreje ne more biti govora.

V lesu je še vedno popoln zastoj. Mnoge manjše tvrdke, ki so v početku še mislile, da se bodo mogle vzdržati, morajo v likvidacijo.

Radi tega vlada na kmetih pomanjkanje denarja. Nekateri kraji se nadajo dobiti denar, če bo trgovina s sadjem vsaj približno tako ugodna, kot je bila lani.

Sadna letina je dobra in bo najbrže velika ponudba zbila cene.

Prodaja jajc je slaba in so cene šle na 50 do 60 par za producenta.

Kmetske pridelke je tudi za minimalne cene težko spraviti v denar. Radi tega je kmet v zadregi za denar. Ne more si nabavljati potrebščin za družino, celo davkov ne morejo mnogi plačati.

Gospodarski pregled.

Ljubljana, 10. avgusta 1931.

V našem zadnjem pregledu se nismo mogli pečati z dogodki v Nemčiji, ki so osupnili vse narode sveta. Kajti nemška kriza je izbruhnila na dan šele v drugi desetini meseca julija.

Hooverjev predlog, na katerega so pristale vse države, je imel namen, za leto dni olajšati Nemčiji reparacijske dajatve, ki znašajo 1.600 milijonov mark, obenem pa se odrečejo one države, ki imajo prejeti kaj od drugih držav za dobo enega leta plačevanja obresti in amortizacije vseh vojnih in obnovitvenih dolgov. Tudi naše gospodarstvo bi

ta predlog občutilo, ker imamo letno dobiti od Nemčije okoli 900 mil. Din, ki tvorijo znatno postavko v našem proračunu. Dobili bomo sicer nadomestilo v obliki posojila, pa vendar to ne bo zadostovalo za celo vsoto.

Zaupanje v Nemčijo je postajalo vedno manjše, zlasti še, ker potovanja nemških državljanov niso prinesla zaželenega uspeha. Posledica tega je bila odtegotanje kratkoročnih kreditov, kar je zavzelo vedno večji obseg, ker so inozemcem sledili tudi Nemci sami in tako pripravili banke v težak položaj. Povpraševanje za devize je ogromno naraslo in na en sam dan doseglo nad 100 milijonov mark ali 1 milijardo 350 milijonov Din. Ena največjih nemških bank Danatbanka (Darmstädter und Nationabank) je bila prisiljena zapreti svoje blagajne, vlada pa je odredila nadalje, da se imajo zapreti vsi denarni zavodi in borze, za nujne potrebe gospodarstva pa je dovolila izplačilo majhnih vsot. V trenutku, ko to pišemo, so omejitve denarnega prometa že skoro popolnoma ukinjene, vendar je mesec dni v takih razmerah bil katastrofalen za nemško gospodarstvo, imel pa je posledice tudi v ostalih državah, ker je promet z Nemčijo padel na minimum. Težkoče so se poznale pri drugih nemških bankah. Država je prevzela garancijo za vloge Danatbanke, obenem je prispevala k obnovitvi te banke, kakor se je tudi udeležila povišanja kapitala Dresdner banke, tretje največje banke v Nemčiji. V glavnem pa je nemška kriza političnega značaja.

Tudi naše borze so ukinile notiranje nemške marke po vzgledu ostalih svetovnih borz, drugače pa se nemški polom ni poznal v našem gospodarstvu. Pač pa je tudi Madjarska po nemškem vzgledu zaprla borze in banke ter proglasila moratorij, ki traja še danes. Na Dunaju so se pojavile posledice v težkočah Merkur banke, ki je pravzaprav podružnica Danatbanke.

Vsa svetovna blagovna tržišča se reagirala na nemško krizo s padajočimi cenami in še danes padec cen na svetovnih trgih ni ponehal. Tako je prišlo do še večje poostritve svetovnogospodarske krize.

Nemčija je morala radi velikega odтока deviz zvišati obrestno mero na celih 15%, kar je smatrati za izreden ukrep. Tudi v Angliji je bila dvakrat zvišana obrestna mera in v več drugih državah. Tudi pri nas je Narodna banka v kratki dobi enega meseca dvakrat zvišala diskont. O prvem zvišanju smo poročali že zadnjič. Drugo zvišanje je nastopilo 20. julija in sicer se je zvišala diskontna obrestna mera od 6 in pol na 7 in pol odstotka, lombardna pa od 8 na 9 odstotkov. To dvakratno zvišanje obrestne mere je imelo vzroke na denarnem trgu. Kritje v zlatu in devizah je padlo na 38% in radi sezi je (vnovčevanje žetve) je bilo večje povpraševanje za krediti. Dogodki vnaši sosesčini so nam pa tudi narekovali opreznost.

Na efektnem trgu so popustili tečaji naših državnih papirjev. Predvsem so popustili tečaji naših dolarskih papirjev v Newyorku v zvezi z ostalimi evropskim papirji. Kajti newyorška borza ne loči dosti Nemčije ob ostalih srednjeevropskih držav, pa tudi drugače tečaji na newyorški borzi stalno nazadujejo. Zato so predvsem nazadovali naši dolarski papirji, pa se vendar drže še višje kakor v Newyorku. Vojna škoda je nazadovala radi špekulativnih glasov, da bo Hooverjev moratorij vplival na nje obrestovanje in amortizacijo, kar pa ne drži, ker se vrši obrestovanje in amortizacija iz splošnega proračuna in je vse določeno z zakonom.

Zakonodajno delo je kaj živahno. Tako smo dobili pretekli mesec zakon o izkoriščanju vodnih sil, izpremembo zakona o davku na poslovni promet, izvedbo zakona o agrarni reformi itd. Za naše kraje je velikega pomena trgovinska pogodba z Avstrijo, ki je stopila

v veljavo. Posebnega drugega v tej pogodbi ni kot preferencijal za naše žito ter kontingenti za uvoz naše živine v Avstrijo. Nekaj so se izpremenile tudi naše uvozne carine.

V prvi polovici tek. leta je znašal naš uvoz 2,581.6 mil. Din, izvoz pa 2,315.9 mil. Din, tako da je bila bilanca naše zunanje trgovine za 265.7 mil. Din pasivna v primeri s 115.7 mil. Din v prvi polovici leta 1930.

V prvi polovici t. l. je znašal promet Poštne hranilnice 31,523.7 mil. Din, v prvi polovici lani pa 30, 079.9 mil. Din.

V prvi polovici letos je bilo po uradni statistiki zabeleženih v celi državi 239 konkurzov in 383 prisilnih poravnjav izven konkurza.

Iz našega zadrugištva.

Poštninska prostost zadrug. Dnevno časopisje je prineslo vest, da je poštinska prostost zadrug v medsebojnem dopisovanju z njihovimi zvezami ukinjena. Ta vest ni točna. Zakon o pošti, telefonu in telegrafu, ki je bil objavljen v „Službenim Novinama“, 29. julija t. l., določa v čl. 7: „Oprostitve od poštinih taks bo uredil s posebno uredbo, ki bo imela zakonsko moč, prometni minister v soglasju z ministrskim predsednikom in finančnim ministrom, in sicer najdalje v roku šestih mesecev od dneva, ko stopi v veljavo ta zakon. Dokler ne stopi ta uredba v veljavo, ostanejo v veljavi vse oprostitve, ki so bile dane na podlagi dosedanjih zakonskih predpisov. Nove oprostitve bo mogel dovoliti samo zakon.“ Poštni zakon bo dobil obvezno moč koncem meseca oktobra, in mora biti uredba o poštinskih oprostitvah izdana torej do konca januarja l. 1932. Do tedaj ostane glede poštinske prostosti zadrug vse pri starem. Pričakujemo tudi, da uredba ne bo odvzela zadrugištvu ugodnosti, katere je dosedaj uživalo.

Važni so podatki, ki jih je objavila Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani o ustanavljanju novih obrtnih in trgovskih obratov na njenem področju. Iz statistike je razvidno, da je bilo v 2. četrtletju 1931 ustanovljenih manj trgovskih obratov kakor pa jih je bilo izbrisanih in sicer 7, v prvem četrtletju 1931 je bilo več izbrisov kot novih vpisov 86. Iz tega sledi, da imamo v naši banovini dovolj trgovcev in da smo z njimi nekako prenasršeni. To je pojav, ki ga opažamo že par let, pa je gotovo tudi v zvezi z gospodarsko krizo. Nasprotno pa število obrtnih obratov še vedno narašča.

Zadrugiška šola. Zadrugiška šola prične letos s poukom 15. oktobra in ne kakor zadnja leta šele po Vseh Svetih. Opozarjamo na to vse zadrugi, ki nameravajo poslati kakšnega učenca v to šolo. Podrobnejše obvestimo naše članice v okrožnici.

Rodovitno leto je letos za zadrugištvo. Tekom letošnjega leta je bilo v zadrugiške registre na ozemlju Slovenije vpisanih že 171 novih zadrug, dočim je bilo n. pr. v prejšnjem letu vpisanih v celem letu samo 81, l. 1929 pa 80. Od novoustanovljenih zadrug odpade na gozdne in pašniške zadrugi, ki se snujejo na podlagi zakona o agrarni reformi, 115 zadrug. Da bi tudi z delom te zadrugi dosegle rekord, kot so ga z ustanovitvijo!

Spremembe v zadrugiškem zakonu. Dne 4. julija 1931 je bil podpisan zakon o izpremembah in dopolnitvah v zadrugiških zakonih. Po tem zakonu se kmetijske zadrugi pooblašajo, da kupujejo in prodajajo pšenico in vse ostale kmetijske proizvode, obsežene z zakonom o uvozu in izvozu pšenice, rži in pšenične moke tudi od proizvajalcev, ki niso zadrugiški. Prihranki, ki se dosežejo

pri nezadružnikih, se ne smejo razdeliti, marveč jih je dejati v rezervni zaklad. Za naše zadruge ta sprememba zadružnega zakona ne bo prišla v poštev, ker se itak niso bavile z nakupom žita, pač pa ima pomen za zadruge v Vojvodini in Srbiji, ki so začele delovati na tem polju.

Zadružništvo v inozemstvu.

Rajfajznovke v Švici. Čeprav je zadružni pokret v Švici dosegel že lepo starost, je kmetijsko kreditno zadružništvo znatno mlajše. Šele l. 1900 je župnik Traber (Thurgau), ki je lansko leto umrl, ustanovil prve rajfajznovke v Švici. Organizirane so pa rajfajznovke v „Verband schweizerischer Darlehenskassen (System Raiffeisen) St. Gallen“, ki je z letom 1930 dovršil 28. poslovno leto. Iz poslovnega poročila je posneti, da se je kreditno zadružništvo tudi v letu 1930 vkljub neugodnim prilikam lepo razvijalo. Število posojilnic se je pomnožilo za 28 in znašalo 516, število članstva pa se je pomnožilo za 2700 in znašalo 45.278. Bilančna vsota se je zvišala za 27.7 mil. frankov na 267 mil. fr. (okrog 2937 mil. dinarjev), promet pa se je zvišal za 67 mil. na 611.1 mil. Hranilne vloge so narasle za 12 %, ali 13.9 mil. na 126.1 mil. frankov medtem ko je število vlagateljev doseglo 132.470, kar je 10.912 več kot v prejšnjem letu. Čisti dobiček je znašal 800.402.83 frankov, za kar so se zvišale rezerve na 7.6 mil. Število posojil in kreditov je doseglo skoraj 60.000. Posojilnice so mogle povečini s svojimi sredstvi zadovoljiti kreditne potrebe članov in poleg tega še povečati naložbe pri centrali. Zveza je revidirala 433 posojilnic, to je 84 % in sicer so revizije nenapovedane. Zadružni listi imajo naklado 11.300 izvodov. Bilančna vsota centralne blagajne se je zvišala za 6 mil. na 34.2 mil. frankov, promet pa je

znašal 473 mil. proti 431.7 v prejšnjem letu. Rezervnemu zakladu je bilo pripisanih 80.000 frankov, tako da znaša sedaj 520.000 frankov. Jamstveni kapital in rezerve znašajo sedaj 5.824.000 frankov.

Iz švicarskega konzumnega zadružništva. Švica je industrijska država, zato tvori delavstvo velik del njenega prebivalstva. V stremljenju za izboljšanje svojega gospodarskega položaja se je delavstvo že zgodaj oklenilo zadružništva. Prva pomembnejša organizacija konzumentov je bilo l. 1851 v Cürihu ustanovljeno konzumno društvo. Konzumno zadružništvo se je v Švici zelo razširilo in koncem l. 1929 je bilo 1028 konzumnih in nabavnih organizacij, od katerih je bilo včlanjenih 518 v Zvezi švicarskih konzumnih društev v Baslu, 257 v Zvezi vzhodno švicarskih kmetijskih zadrug v Winterthuru, 57 v Zadružni zvezi Konkordia v Cürihu, 191 pa je bilo neorganiziranih. Naj navedemo nekaj podatkov za največjo zvezo, to je Zvezo švicarskih konzumnih zadrug v Baslu (V. S. K.). Ta zveza je bila ustanovljena l. 1890 in je obenem tudi blagovna centrala za svoje članice. Članice V. S. K. so imele koncem leta 1930 363.396 članov, število kupujočih strank pa je znašalo do 395.616 (v Švici so zadruge po davčnem zakonu prisiljene prodajati tudi nečlanom) tako, da je v članicah zveze organiziranih nad tretjino švicarskih družin. Blagovni promet je znašal 296 mil. frankov. Po cenitvi krijejo članice V. S. K. 12 do 15 % celotnega konzuma najvažnejših življenjskih potrebščin. Glavna sredstva s katerimi zadruge delajo so hranilne vloge, ki so znašale l. 1930 63 mil. frankov, potem pridejo rezerve z 31.9 mil., obligacije z 29.7 mil. in deleži z 28.9 mil. frankov. Čisti dobiček je znašal 21 mil. od katerega je bilo članom povrnjenih 17.5 mil., kar dokazuje da švicarsko konzumno zadružništvo zelo uspešno

deluje. V. S. K. sam ima 1.6 mil. deležnega kapitala in 6.5 mil. rezerv, dolg na blagu pa je znašal 58 mil. frankov. Zveza je prodala za 163.5 mil. frankov blaga. Ima celo vrsto lastnih obratov, kot žgalnico kave, mlin, tiskarno, kmetije, zavarovalnico, banko, zadrugo za nakup mleka, tovarno čevljev, tovarno cigar itd. Soudeležena je z večino delniške glavnice pri „Großschlächtere Bell. A. G.“ V propagandne in poučne svrhe izdaja 7 listov, od katerih so trije z ilustrirano priložnostjo, po eden v nemškem, francoskem in italijanskem jeziku, namenjeni članom. Nemško pisani „Genossenschaftliches Volksblatt“ ima naklado 210.000. Zveza je imela koncem l. 1930 nad 600 nameščencev, kar tudi dokazuje velik obseg njenega poslovanja. V. S. K. je gotovo ena izmed najpopolnejših in najboljših združenih organizacij.

Iz gospodarstva.

Koliko je zadrug na svetu? Mednarodni urad dela v Ženevi (MUD) je napravil statistiko, po kateri je na celem svetu z izjemo Rusije 246.547 zadrug. Vse te zadruge štejejo 39,584,691 članov. — L. 1925 je bilo po računih istega urada na celem svetu 207.909 zadrug s 35,667,772 člani. Število zadrug je torej zrastle za 38.638, število članov pa za 3,916.919. Najštevilnejše so kmetijske zadruge, katerih je 161.000. Takoj za njimi so konzumne zadruge, ki po številu članstva prekašajo celo kmetijske zadruge. Pri konzumnih zadrugah je namreč 16 milijonov članov, pri kmetijskih le okroglo 15 milijonov članov.

O „Samopomoči“. — Svoj čas smo že v Narodnem Gospodarju pisali o raznih „Samopomočih“, ki imajo namen, da dedičem umrlih članov izplačajo nekakšno posmrtnino, ki pa ni fiksno določena, ampak se določi tako, da vsak član plača pri vsakem

smrtnem slučaju gotov znesek, n. pr. Din 5. Opozarjali smo, da je gospodarska osnova teh „Samopomoči“ zelo nesigurna, ker da ne nudijo dedičem nobene garancije, da jim bo izplačan res tolik znesek, kakor jim gre. Sedaj smo brali v časopisju poziv več gostilničarjev na naslov gostilničarske samopomoči, v katerem med drugim pišejo sledeče: Gostilničarska samopomoč v Ljubljani je razposlala svojim članom položnice in listek, s katerim poziva članstvo, naj vsakdo plača za vsak smrten slučaj po 5 Din posmrtninskega prispevka, za sedanje štiri umrle člane torej skupaj 20 Din. Temu pozivu dostavlja: „Vsako odlašanje ali zamuda pravočasnega vplačila gre na škodo priglasičenih dedičev, kajti s 1., najkasneje s 7. prihodnjega meseca, ko izidejo zopet nova vabila na plačilo prispevkov, se mora račun za predidajoči mesec zaključiti in dospelo vsoto razdeliti.“ — Kakor je torej iz tega razvidno, „Samopomoč“ ne nudi nobene garancije, da bo dedič dobil izplačano toliko posmrtnino, kolikor bi moral dobiti z ozirom na število članov, ampak se zna zgoditi, in ta poziv na Gostilničarsko samopomoč dokazuje, da se to tudi res godi, da vsi člani svojih prispevkov ne vplačajo ter potem seveda tudi dediči vsega ne dobijo. Če so razmere pri stanovski Samopomoči, kot je gostilničarska, take, potem je sigurno, da so še slabše pri „Samopomočih“, ki imajo člane iz vseh mogočih stanov in kjer je še težje redno izterjati posmrtninske prispevke.

Spomenilca Kmetijske družbe. Kmetijska družba je izročila banu spomenico, v kateri povdarja veliko razliko med prodajnimi cenami kmetijskih pridelkov in cenami, ki jih za pridelke plačujejo konzumenti in ugotavlja, da imajo razni posredovalci, mesarji gostilničarji in peki, iz te razlike prekomeren dobiček. Posredovalci plačujejo kmetu za pridelke neznatne cene, dočim jih konzumentom drago prodajajo. V svrhu izboljša-

nja položaja za kmeta in konzumente predlaga Kmetijska družba, da se strožje izvaja zakon o maksimiranju cen, da se dovoli kmetom in njihovim organizacijam nadrobna prodaja mesa in da se vinogradnikom dovoli prodaja njih lastnega vina brez plačanja trošarine v vseh nevinorodnih krajih. Radi teh predlogov je nastalo med prizadetimi trgovci in gostilničarji razburjenje, „Trgovski list“ je prinesel že par člankov v katerih pobija zahteve Kmetijske družbe. En članekar ji je celo očital, da ima sama prekomerne dobičke pri prodaji kmetijskih potrebščin. Gotovo je, da bodo trgovci vedno pobijali vsako akcijo, ki bo šla za tem, da se kmet od njih gospodarsko osamosvoji. Zato so bili trgovci, in so še, proti združništvu in zato so sedaj tudi proti Kmetijski družbi.

Dividende evropskih bank v l. 1930.

Največja italijanska banka „Banca commerciale italiana“ je znižala dividendo od 13 na 12%. Čisti dobiček je padel od 144 na 87 mil. lir, vzrok so številni konkurzi. Druga velika italijanska banka „Credito italiano“ je postala sedaj čisti depozitni zavod. Hranilne vloge so v prvem polletju 1930 padle od 1477 mil. lir na 1337 mil. to je za 9.5%, a čisti dobiček od 57.75 mil. na 44.81 mil. lir. Dividenda je znašala 8%. Vse francoske velike banke so obdržale isto dividendo kot so jo dajale prejšno leto. Čeprav je bila obrestna mera znatno nižja, se čisti dobiček ni zmanjšal radi velikih emisijskih poslov. Tudi so banke pri svoji dividendni politiki zelo previdne. Posledica tega je, da so si ustvarile velike rezerve. „Crédit commerciale de France“ je ponovno dala 12%-no dividendo na 210 mil. frankov glavnice. Čisti dobiček znaša 38 mil. frankov in je približno

isti kot leto poprej. Crédit foncier de France daje 36%-no dividendo na glavnico 300 mil. Čisti dobiček znaša 180 mil. frankov. Med čehoslovaškimi bankami je letošnja dividenda Živnostenske banke ostala s 12% enaka lanski dividendi. Češka union banka je zmanjšala dividendo od 10 na 8%, a Češka eskontna banka od 11 na 9%. Trgovska industrijska banka je delila isto dividendo kot prejšno leto, to je 10%.

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žlindra baza 18% Din 104.—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 kg à Din 90.— in po 100 kg à Din 90.—; kalijeva sol po 100 kg Din 164.—, kostni superfosfat Din 124.—; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 220.—; kostna moka Din 110.—; mešano gnojilo „KAS“ Din 130.—; mavec (gips) Din 40.—; nitrofoskal v vrečah Din 146.—; cement dalmatinski Din 54.—; cement Trbovlje v papirnatih vrečah Din 62.—; klajno apno Din 275.—; lamente tropine Din 2.30; tropine od solčnih rož Din 95.—; modra galica Din 6.80; žveplo Din 3.20. Pri vagonškem odjemu se cene za gnojila in cement znatno znižajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100.—; slamoreznice Din 1.700 do 2.000; čistilnik 10 sit Din 1.500; plugi Din 500 do Din 940; reporeznica M. R. Din 550; trijerji Din 2.000 do 3.500; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200; robkači Din 900; sadni mlini Din 1.400 do Din 1.700; brzoparilniki Din 1.050 do Din 2.800; kosilni stroji Din 2.000; travniške brane z zvezdnatimi členki Din 900; travniške brane z jeklenimi špicami Din 800; patent motike „Rapp“ Din 70.—.

POSLOVNE KNJIGE IN TISKOVINE.

Vse članice opozarjamo, da ima Zveza v zalogi vse knjige in tiskovine, kakor jih zahteva poslovanje kreditnih, blagovnih, produktivnih in drugih vrst zadrug. — Mnoge tiskovine nudijo za poslovanje znatno olajšanje in zasigurajo pravilnost kot npr. zapisnik o občnem zboru, vloga na sodišče, rač. zaključek. — Zveza z naročanjem na debelo zasigura tudi najnižje cene.

V sledečem podajamo cene za najvažnejše tiskovine (I.), knjige (II.) in vzorna pravila (III.):

I.	Komad
Rač. zaključki za hranilnice in posojilnice	Din —50
„ „ za blagovne zadruge	„ —50
Zapisnik o rednem občnem zboru	„ —50
Vloga na sodišče (sprememba v načelstvu, ali prememba pravil)	„ —50
Vloga na okrajno glavarstvo (predložitev računskega zaključka)	„ —50
Izpiski iz knjige hranilnih vlog	1—
Izpiski iz knjige posojil	1—
Tiskovine za izvl. tek. rač.	—30
Zadolžnice na poroštvo	—75
Zadolžnice na vknjižbo	—75
Zadolžnice na amortizacijo	—75
Prošnje za posojilo	—50
Pogodba za kredit v tek. rač.	—75
Obrestne tabele (na kartonu 3 1/2% do 6%)	2—
„ „ 6 1/4% do 7% (na papirju)	3—
„ „ 7 1/2% do 8 1/2%	3—
„ „ 9% do 10%	3—
Listek za izplačilo vloge	—10
Listek za izplačilo posojila	—10
Opomin dolžniku	—10
Opomin porokom	—10
Zemljeknjižni predlog (list)	—40
Pole za inventuro	—75
Potrdila	—10
Izpiski (nova tisk.) tek. rač.	—75
Računski zaključki (kartonirani po 20 komadov) za kreditne in nekreditne zadruge (zvezki)	22—
Denarne kuverte	—65
Kuverte za dopisovanje z Z. Z.	—10
Dopisnice za dopisovanje z Z. Z.	—05

II.	Komad
Knjiga hranilnih vlog 50 listov	Din 60—
„ „ 100	105—
„ „ 150 celo plamo	160—
Knjiga posojil 50 listov	65—
„ „ 100	110—
„ „ 150	155—
Razdelnik za kreditne zadruge 50 listov	50—
„ „ 100	85—
„ „ 150 celo pl.	135—
Razdelnik za nedenarne zadruge 24 listov	40—
„ „ 50	60—
„ „ 100	100—
Blagajniški dnevnik 100 listov	45—

	Komad
Blagajniški dnevnik 200 listov	Din 75—
Knjiga tekočih računov 50 listov	40—
Knjiga tekočih računov 100 listov	56—
„ „ 200 „ celo plat.	120—
Amerikanski journal za blagovne zadruge	180—
Knjiga denarnih listkov 100 strani	15—
Knjiga pristopnic 50 listov	12—
„ „ 100	16—
„ „ 200	34—
„Štrca“ 100 listov	65—
„Štrca“ 50 listov	40—
Blagovni skontro 100 listov	75—
Blagovni skontro 50 listov	45—
Nakupna prodajna knjiga 100 listov	75—
Nakupna prodajna knjiga 50 listov	45—
Blago oddajni bloki	22—
Deležna knjiga 100 listov	45—
Deležna knjiga 200 listov	75—
Vložni zapisnik	30—
Hranilne knjižice (lično vezane v šagrinpapir)	4—
„ „ (vezane)	3—
„ „ (broširane)	1—
Zadružno-posojilne knjižice	3—
Knjižice za imetnike tekoč. računa 16 list.	475—
Knjižice za električni tok	150—
Imenik zadružnikov 20 listov	20—
Imenik zadružnikov 30	25—
Imenik zadružnikov 40	30—
Knjiga porokov	20—
Knjiga odstopnic (broširano)	6—
Sejni zapisniki	26—
Trgovske knjige z 2 kolonama	26—
Indeksi	16—
Mlekarske knjižice	375—
Saldo-Konti na trdem papirju 50 listov	30—
„ „ „ 100	50—

III.	Komad
Pravila za hranil. in posojil. (Rajfeis.)	Din 2—
Pravila za hranil. in posojil. (Schulz.)	2—
Pravila za kmet. nabav. in prod. zadruge	2—
Pravila za živinorejske zadruge	2—
Pravila za kmetijska društva (strojne zadr.)	2—
Pravila za mlekarske zadruge	2—
Pravila za zadružne elektrarne	2—
Pravila za zavarovanje goveje živine	2—
Pravila za strojne zadruge	2—

